

מפי כהן

שיעורו השבועי של

מו"ר הרב שמעון כהן שליט"א

ספר יהושע פרק ג

ריבוי שכינה לקראת הכניסה לארץ

ראשי פרקים:

ה' קושר דבר רוחני בדבר גשמי ◊ גדולתם של ישראל ◊ פחדם של העמים ◊ נס קריעת הים - לזכותו של יהושע ◊ הארון נשא את נושאו ◊ השראת השכינה מתגלית בשיאה בכניסה לארץ ◊ משמעות הביטוי 'א-ל חי' ◊ הברית, התורה והארץ ◊ מפתח הכניסה לארץ ישראל ◊ מקומם של הכהנים

גדולתם של ישראל

לאחר תיאור גדולתו של יהושע והגדלת שמו, הכתוב עוסק בגדולתם של ישראל:

"בַּזֹּאת תִּדְעוּן כִּי אֵל חַי בְּקִרְבְּכֶם וְהוֹרֵשׁ יוֹרֵשׁ מִפְּנֵיכֶם אֶת הַכְּנַעֲנִי וְאֶת הַחִתִּי וְאֶת הַחִוִּי וְאֶת הַפְּרִזִּי וְאֶת הַגְּרִגְשִׁי וְהָאֱמֹרִי וְהַיְבוֹסִי"⁴.

בזה הנס שיעשה לכם, אומר יהושע לעם, יוברר ויכח לכם, שאלקיכם איננו כאלהי העמים, אלא 'א-ל חי בקרבכם'. הכינוי 'א-ל חי' דורש התבוננות והעמקה. הוא מופיע כאן בפעם הראשונה בתנ"ך, ומופיע בתנ"ך רק בעוד שלושה מקומות: פעם אחת בספר הושע, ופעמיים בספר תהלים, כדלהלן:

בספר הושע⁵, כאשר מתנבא הנביא על ימות המשיח, נאמר: "וְהָיָה מִסְפָּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא יִמַּד וְלֹא יִסְפָּר וְהָיָה בְּמִקוֹם אֲשֶׁר יֹאמַר לָהֶם לֹא עָמִי אַתֶּם יֹאמַר לָהֶם בְּנֵי אֵל חַי"⁶.

בספר תהלים⁶ מתאר דוד המלך את געגועיו לארץ הקודש ולעבודת בית המקדש, וכך נאמר: "צִמְאָה נַפְשִׁי לְאֱלֹקִים לְאֵל חַי מִתִּי אֲבֹא וְאֶרְאֶה פְּנֵי אֱלֹקִים"⁷.

ועוד נאמר בספר תהלים⁷: "נִכְסְפָה וְגַם כְּלָתָה נַפְשִׁי לְחַצְרוֹת ה' לְבִי וּבִשְׂרֵי יְרֵנָנוּ אֵל אֵל חַי"⁸.

פחדם של העמים

גדולתו של יהושע וגדולתם של ישראל זורעים פחד וחשש בקרב הגויים, כפי שראינו בפרק הקודם, בדברי המרגלים ליהושע, "יָתֵן ה' בְּיַדְנוּ אֶת כָּל הָאָרֶץ וְגַם נִמְגּוּ כָּל יִשְׂבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵינוּ"⁸.

ה' קושר דבר רוחני בדבר גשמי

בפסוקי ההכנה לקראת נס קריעת מי הירדן, פונה יהושע אל העם ואומר: "הֲתִקְדְּשׁוּ כִּי מִקֵּר יַעֲשֶׂה ה' בְּקִרְבְּכֶם נִפְלְאוֹת"¹.

מה משמעות המילה 'נפלאות'?

כך מבאר הרמ"א² את המילים "רופא כל בשר ומפליא לעשות" שבברכת 'אשר יצר':

"שמפליא לעשות במה ששומר רוח האדם בקרבו, וקושר דבר רוחני בדבר גשמי, והכל הוא על ידי שהוא רופא כל בשר, כי אז האדם בקו הבריאות ונשמתו משתמרת בקרבו".

העובדה שהנשמה מסוגלת לחיות עם הגוף, היא דבר פלאי מעבר לטבע, כי לנשמה יש שאיפות משלה ולגוף יש שאיפות משלו, וכל אחד דוחף לכיוון שלו. אם בכל זאת הנשמה והגוף מצליחים לחיות בהרמוניה, זה נס ופלא. הנשמה מתחברת לגוף שפל עם תאוות ויצרים, ואף על פי כן היא לא מתייאשת.

בפרקנו אנו פוגשים חיבור מאוד דומה - חיבור בין נס לטבע - ואף הוא מכונה 'פלא'. יהושע מכין את העם לקראת 'מפלאות תמים דעים', בני ישראל חונים על שפת הירדן ובעוד שעות ספורות יזכו לראות כיצד השכינה יורדת לארץ והנס והטבע מתמזגים זה עם זה.

בהמשך אומר ה' ליהושע: "הַיּוֹם הַזֶּה אֶחָל גְּדַלְךָ בְּעֵינַי כָּל יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִדְעוּן כִּי כָּאֲשֶׁר הִיִּיתִי עִם מֹשֶׁה אֶהְיֶה עִמָּךְ"³.

מה שהיה עם משה רבנו במדבר, הנהגה שכולה ניסים ונפלאות, הולך להיות גם עם יהושע. בשעה שיעברו בני ישראל את הירדן יתברר לכולם שכוחו של משה רבנו לא תם, אלא ממשיך אצל יהושע משרתו.

⁴ יהושע ג, י.

⁵ הושע ב, א.

⁶ תהלים מב, ג.

⁷ תהלים פד, ג.

⁸ יהושע ב, כד.

¹ יהושע ג, ה.

² רמ"א שולחן ערוך או"ח ו, א.

³ יהושע ג, ז.

נס קריעת הירדן לא היה מוכרך, שכן ניתן היה לעבור בו באמצעות גשר וכדו', כמבואר במלבי"ם¹³:

"כי כאשר הייתי עם משה וכו'. כמו שקריעת ים סוף היה באמצעות משה ובכחו. כי לא הוצרך להעשות נס לצורך העברתם, כי הירדן אינו נהר גדול כל כך לשלא יוכלו לעבור בו בלא נס".

נמצא שנס קריעת הים לא נעשה אלא לזכותו של יהושע, לפרסם את גדולתו. וכך מבאר ה"אלשיך הקדוש"¹⁴:

"היום הזה אחל גדלך בעיני כל ישראל וכו'. אז אמר לו הוא יתברך, אתה עשית לי ולישראל חטיבה אחת שלא רצית לקחת גדולה לעצמך, כי אם נתת הגדולה לארון אשר שם האלקים, ולבני, חייך שהיום הזה אחל גדלך בעיני כל ישראל כו'. והוא כי הנה בפסוק השלישי לזה (פסוק ט) האומר 'ויאמר יהושע אל בני ישראל גושן', הנה אמרו רבותינו ז"ל (בראשית רבה ה, ז), שהקהיל את ישראל כולם בין בדי הארון, על דרך שהקהילו משה ואהרן את כל ישראל אל פני הסלע תוך ד' אמות בזכותם... ובוזה יתכן כי זה מאמרו יתברך, אתה הקטנת עצמך על כבודי, לכן היום אחל גדלך, ותהיה ההגדלה נראית בעיני כל ישראל כאחד, ואין זה קריעת הירדן כי הלא לא יראוהו כל ישראל כאחת, כי אם בתחילה הקרובים אל הירדן, ואחרי כן הבאים אחריהם קו לקו, עד התקרב כל מחנה ישראל שהם שנים עשר מיל. אך אין זה כי אם שיחזיק אותם שיעור קטן, באופן שיחד עיני כל ישראל יראו, כי בשיעור קטן המה, ויראו כאחד... וזהו לשון מאמר רבותינו ז"ל (בראשית רבה ה, ז): 'גשו הנה', צמצמן בין בדי הארון. יורה כי זכותו עשה הדבר".

יהושע נהג בענוה וזקף את זכות קריעת הים לארון ברית ה', שכן כאשר אמר לבני ישראל 'גושן', נכנסו כולם בדרך נס בין שני בדי הארון, בבחינת 'מעט המחזיק את המרובה', בדומה למה שאירע בפרשיית מי מריבה ובדומה למציאות העל טבעית שהיתה בבית המקדש, "עומדים צפופים ומשתחווים רווחים"¹⁵.

הארון נשא את נושאי

בנקודת המעבר מן הגלות לארץ ישראל, המציאות כולה היתה על טבעית - הים נקרע, בני ישראל היו מאוחדים בין שני בדי הארון, והארון עצמו היה 'נושא את נושאי' ומרחף באויר באורח פלא.

המהר"ל¹⁶ מלמדנו שפלא נשיאת הארון את עצמו היה טבעי לו, וכך כתב:

"ודע כי דברי חכמים מוכרחים מאוד למי שיבין דברי חכמה, כי האמת הוא כי הנפש נושא את הגוף, ולכך גם כן ראוי שיהיה הארון נושא את נושאי, ואם אין הדבר כך בכל שאר מקומות, דבר זה מפני שאין כח הארון נגלה לגמרי, כי גם הגוף הוא נושא את הנפש בצד מה, שהרי עומד הנפש בגוף, וזה גם כן מצד כי הנפש אינה לגמרי נבדלת, לפיכך היא עומדת בגוף, וכך הכהנים נושאים

ולאחר מעבר הירדן נאמר: "למען דעת כל עמי הארץ את יד ה' כי חזקה היא למען יראתם את ה' אלקיכם כל הימים"⁹.

למעשה, לפנינו שלושה מעגלים שבכולם מתבררת 'דיעת ה' - יהושע, בני ישראל ואומות העולם - "אשר ידעו כי פאָשר הייתי עם משה אֶהיה עמך", "בזאת תדעו כי אל חי בקרבכם", "למען דעת כל עמי הארץ".

נס קריעת הים - לזכותו של יהושע

מעבר הירדן הוא המעבר מחוץ לארץ לארץ ישראל, והמעבר הזה נעשה בדרך נס, ולא בכדי. זמן קצר קודם לכן עברו המרגלים את הירדן כדי לרגל את יריחו ולא כתוב שנעשה להם נס, מדוע דווקא כעת נולד הצורך בנס?

הגמרא בסוטה¹⁰ אומרת:

"כיון שעלה האחרון שבישראל מן הירדן חזרו מים למקומן, שנאמר: 'יהי בעלות הכהנים נושאי ארון ברית ה' מתוך הירדן נתקו כפות רגלי הכהנים אל החרבה וישבו מי הירדן למקומם וילכו כתמול שלשום על כל גדותיו'. נמצא ארון ונושאי וכהנים מצד אחד וישראל מצד אחד, נשא ארון את נושאי ועבר, שנאמר: 'יהי כאשר תם כל העם לעבור ויעבור ארון ה' והכהנים לפני העם'".

כשהגיעו הכהנים לירדן וטבלו רגליהם במים, פסקו המים ממרוצתם ונעמדו כנד עד שעברו כל ישראל בחרבה, וכיוון שעלה האחרון שבישראל מהירדן, חזרו המים למקומם, ונשא הארון את נושאי ועבר את הירדן באוויר.

ששים ריבוא אנשים נשים וטף, צאן ובקר, כולם עברו מגדה אחת של הירדן לגדה השנייה, מלבד הכהנים נושאי הארון, שחיכו כל העת בצדו הראשון של הנהר עד שיעברו כולם, כך שבאותו הזמן ישראל היו כבר בארץ ואילו הכהנים וארון הברית היו בחוץ לארץ. נמצא אם כן, שמי שהוביל את המערכה, הכהנים והארון, נמצאים מאחור ואילו העם נמצא מקדימה. וכתב המלבי"ם¹¹:

"היום הזה אחל גדלך - ה' הודיע לו כי הנפלאות לא יעשו באמצעות ישראל, רק עוד טרם יתקרבו אל הירדן, יסוב לאחור מפני ארון הברית ויהושע, ומזה ידעו גדול זכותו".

הירדן נקרע בגלל הארון ובגלל יהושע, ולמעשה לא רק ארון הברית גרם אלא גם ארון קבורתו של יוסף הצדיק. אותו צדיק שעמד בגבורה כאשר אשת פוטיפר עשתה כל שביכולתה כדי לפתותו לדבר עבירה, ונס ממנה, זכה שהים ינוס מפניו, ויעברו בני ישראל בחרבה, כמובא במדרש¹²:

"ראה ארונו של יוסף יורד לים, אמר הקדוש ברוך הוא: ינוס הים מפני הנס מן העבירה".

¹³ מלבי"ם יהושע ג, ז.

¹⁴ אלשיך יהושע ג, ז.

¹⁵ אבות פ"ה, מ"ה.

¹⁶ חידושי אגדות למהר"ל סוטה לה ע"א.

⁹ יהושע ד, כד.

¹⁰ סוטה לה ע"א.

¹¹ מלבי"ם יהושע ג, ז.

¹² מדרש תהלים שוחר טוב קיד, ט.

אברהם לז'. וכנגדן עמדו ז' צדיקים, ואלו הן: אברהם יצחק ויעקב, לוי קהת עמרם משה. עמד אברהם והורידה לו', עמד יצחק והורידה מן ר' לה', עמד יעקב והורידה מן הה' לד', עמד לוי והורידה מן הד' לג', עמד קהת והורידה מן הג' לב', עמד עמרם והורידה מן הב' לא', עמד משה והורידה מלמעלה למטה".

אברהם אבינו נענה לציווי האלקי והולך לארץ ישראל, ובכך מחזיר את השראת השכינה. כניסה לארץ ישראל זו החזרת שכינה. וכך מדורו של אברהם ועד משה רבנו, בכל דור ישנה תוספת השראת שכינה, עד שבדורו של יהושע בא חפץ ה' לידי מימוש והשראת השכינה מתגלית בשיאה, עם כניסת בני ישראל לארצם. וכך כתב הגר"א¹⁹ בביאורו לשיר השירים:

"קודם חטא אדם הראשון היה שכינת עוזו מלא כל העולם כולו מסוף העולם ועד סופו, ולאחר שקלקלו דור אנוש ודור המבול נסתלקה השכינה ועלתה ועלתה למעלה מזו רקיעים עד שבא אברהם אבינו ע"ה והורידה... היה מעלת משה גבהו מכולם שעל ידו נתגלה לארץ ג' פעמים - א' בהר סיני, ב' במשכן, ג' כשנכנסו לארץ, וזהו אמרו 'עד שהמלך במסיבו', כאשר ירד על הר סיני הציע השמים על הר סיני... אחר כך כשעשו המשכן ירדה השכינה לאויר העולם... וזה 'בין שדי ילין', 'אשכול הכופר' וכו', היא בכיאתם לארץ ישראל, ו'עין גדי' הוא תחילת ארץ ישראל... ושם היה דודי קבוע אצלי כמו 'אשכול הכופר' הגדל שם בקביעות, כי תיכף כשנכנסו לארץ ישראל ירדה שכינה לארץ ממש מהאוויר, ונקרא 'אדון כל הארץ'".

יהושע מביא להשראת השכינה בישראל ובכך ממשיך את תורת משה. במעמד זה זוכה ארון ברית ה' לכינוי מיוחד, "הנה ארון הברית אדון כל הארץ עבר לפניכם בַּיַּרְדֵּן"²⁰. פעמים נקרא הקב"ה בשם הוי"ה שנכתב ואינו נקרא - אסור להגות את השם באותיותיו, כותבים הוי"ה ואומרים שם אדנות. שם אדנות נקרא 'היכל'. 'היכל' בגימטריה ששים וחמש, ושם אדנות בגימטריה ששים וחמש, "ה' בְּהִיכַל קָדְשׁוֹ"²¹. ארון הברית נקרא 'אדון כל הארץ', כי הוא הצינור להשראת השכינה בישראל, הוא החוליה המקשרת בין ה' לישראל ומאפשרת את גילוי השכינה בהיכל בית ה'. הארון מחבר בין האלקות לבין המציאות, בין הנשמה לבין הגוף.

משמעות הביטוי 'א-ל חי'

ספר יהושע הוא 'ספר המימוש', בספר זה מתגלה שהאידיאל האלקי איננו חזון רחוק אלא מציאות של חיים. לאור זאת נוכל להבין ביתר שאת גם את משמעות הביטוי 'א-ל חי' הנזכר לראשונה בספר יהושע, ופעמים ספורות בכל התנ"ך, כפי שציינו.

כשהושע הנביא מתאר את מספר בני ישראל, הוא מדמה את בני ישראל לחול הים ולא לכוכבי השמים, להודיע שישראל

הארון, אבל כאשר היה נס, וזה מפני כי נגלה כח הארון במקום הזה, שהרי מפני כח הארון נבקע הירדן, היה בודאי הארון נושא את נושאו כראוי להיות, כי זה הוא ראוי שיהיה הארון נושא את נושאו".

כשם שאדם שיש בו רוח חיים, מסוגל להתרומם בכוחות עצמו, כך ארון ברית ה' מסוגל להתרומם בכוחות עצמו. הקודש הוא חי ונושם ויש בו נשמה. כשיהודי נושא ספר תורה ומרגיש את משקלו הכבד, סימן שהחיבור בינו לבין הספר איננו אמיץ דיו.

מספר הרב שבתי זליקוביץ': באתי ללמוד בשיבת מרכז הרב מיד לאחר סיום שירותי בצה"ל. כובדתי בהקפה עם ספר תורה, ואף שהייתי עדיין בכושר צבאי מלא, חשתי לקראת סיומה עד כמה הספר כבד. בסוף ההקפה נעצרתי ליד הדלת והנה הגיע הרצ"ה לישיבה ומיד בהיכנסו לבית המדרש כיבד הגבאי את הרב ב"הקפה". היות ועמדתי סמוך לדלת בה נכנס, הרב פנה אל ספר התורה הקרוב ביותר אליו בבחינת "אין מעבירין על המצוות" ונטל ממני את הספר. לאחר כשלושת רבעי שעה ניגשתי אל הרב ואמרתי "אולי הרב ייתן לי את הספר". שאל הרב: "מדוע, הרי היתה לך הקפה?". "נכון", השבתי, "החזקתי ספר זה, ועל כן אני יודע עד כמה הוא כבד...". שמע זאת הרב ופנה אלי במבט חודר ומוכיח: "מה, התורה כבדה? הרי כתוב בספר יהושע, שכאשר עברו בירדן והכהנים החזיקו בארון, הארון נשא את נושאו. התורה לא כבדה, להיפך היא נושאת את נושאה".

השראת השכינה מתגלית בשיאה בכניסה לארץ

כשנתהווה העולם, "נתאוהו הקדוש ברוך הוא שתהיה לו דירה בתחתונים". ריבונו של עולם חפץ שיהיה לו בית בתחתיות ארץ, וכך דורשים חז"ל¹⁷:

"ונתתי משכני בתוכם" (ויקרא כו, יא) - אם תקיימו מצוותי מניח אני את העליונים, וארד ואשכון ביניכם, שנאמר: 'ושכנתי בתוך בני ישראל' (שמות כט, מה), שעל מנת כן יצאו ממצרים שיעשו את המשכן ותשרה שכינה בנייהם, שנאמר: 'וידעו כי אני ה' אלקיהם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים לשכני בתוכם' (שמות כט, מו), ואם יעשו רצוני אין שכינתי זה מביניהן, למה, אמר רבי שמואל בר אבא: נתאוהו הקדוש ברוך הוא כשם שיש לו דירה למעלה, כך יהא לו דירה למטה, שכך הוא אומר לאדם הראשון, אם זכית, כשם שאני מלך על העליונים, כך אני עושה אותך מלך על התחתונים, שנאמר: 'ויקח ה' אלקים את האדם' (בראשית ב, טו), ואין לשון ויקח אלא לשון עילוי".

ובמקום אחר מתארים חז"ל¹⁸ את סילוק השכינה שנגרם כתוצאה מחטא אדם הראשון, ואת סדר החזרת השכינה בדורות שלאחר מכן, וזו לשונם:

"עיקר שכינה בתחתונים היתה, כיון שחטא אדם הראשון נסתלקה שכינה לרקיע הראשון, חטא קין נסתלקה לרקיע השני, דור אנוש לג', דור המבול לד', דור הפלגה לה', סדומיים לו', ומצרים בימי

¹⁹ ביאור הגר"א שיר השירים א, יד.

²⁰ יהושע ג, יא.

²¹ תהלים יא, ד.

¹⁷ מדרש תנחומא ישן בחקותי ה.

¹⁸ בראשית רבה ט, ז.

הברית, התורה והארץ

הגמרא **במסכת ברכות**²⁶ אומרת: "כל שאינו אומר ברית ותורה בברכת הארץ... - לא יצא ידי חובתו". וכך נפסק להלכה²⁷, שמי שלא הזכיר ב'ברכת הארץ' שבברכת המזון את המילים "ועל בריתך שחתמת בבשרנו ועל תורתך שלימדתנו" לא יצא ידי חובתו, וצריך לחזור ולברך! הברית מציינת את קדושת הגוף והתורה מציינת את קדושת הרוח, ושתיהן יחדיו מתגלות בארץ ישראל. יהושע הוא זה שתיקן את 'ברכת הארץ'²⁸, ולימדנו בברכה זו כי הברית, התורה והארץ, אגודים ומחוברים זה לזה בחיבור אמיץ.

מפתח הכניסה לארץ ישראל

החיבור האמיץ בין חלקי הברית שמתגלה במעבר הירדן בא לידי ביטוי גם באחדות ישראל, שנצטמצמו בדרך נס בין שני בדי הארון, וכך כתב **המלבי"ם**²⁹:

"ויאמר כו' גשו הנה וכו' ויאמר וכו' בזאת תדעון. אמר להם בשם ה' כי בזאת, רוצה לומר, במה שארון הברית אדון כל הארץ עובר לפניכם בירדן, תדעון כו', משני טעמים:

א. ממה שארון הברית עובר לפניכם תדעו, כי אל חי בקרבכם והוריש יוריש' וכו', כי דומה כמלך ההולך לפני עמו לכבוש הארץ לפניכם.

ב. ממה שארון כל הארץ עובר בירדן, שזה סימן שהוא אדון הארץ, וכמו שהשוערים יפתחו דלתים ושוערים לא יסגרו לפני אדוני המדינה כן יפתח הירדן שערי הארץ ויבא במלך הכבוד, מזה תדעו גם כן כי הוריש יוריש, אחר שהארץ שלו, וחז"ל (ויקרא רבה ט, ט) אמרו, שצמצם את כולם בין שני בדי הארון, ואמר להם 'בזאת', רוצה לומר, ממה שאתם רואים שכולכם מצומצמים כאן, 'תדעו כי אל חי בקרבכם'."

מפתח הכניסה לארץ ישראל הוא השראת השכינה שבישראל, והעיר יריחו היתה 'עיר המפתח' שבכיבושה נסללה הדרך לכיבוש שאר חלקי הארץ³⁰. בזכות השראת השכינה נפלו חומות יריחו וארץ ישראל הפכה מזומנת לבניה.

מקומם של הכהנים

בספר יהושע מתגלה השראת השכינה בארץ, ולא בכדי בולט מקומם של הכהנים בתהליך זה. הגמרא **בגדרים**³¹ שואלת: "הני כהני, שלוחי דידן הוו או שלוחי דשמיא?", הכהנים הם שליחים שלנו או שליחים של ה' יתברך. עצם הדיון בשאלה זו מלמד אותנו על מעלתם של הכהנים שהם 'הצוואר של עם ישראל', ומשמשים כחוליה מקשרת בין עם ישראל לה', ומבין אפוא מקומם המרכזי בפרקנו.

מביאים לידי השראת שכינה גם ב'חול', בתחתיות ארץ, ולא רק בשמי שמים. וכך כתב **רבנו בחיי**²²:

"וצריך שתשכיל כי בכל מקום שתמצא: 'חי אני', 'אלקים חיים', וכן: 'אל חי', וכן 'חי ה'', הכל נאמר על כנסת ישראל".

'אל חי' זה 'כנסת ישראל', כי כנסת ישראל היא המקום שבו ישנה השראת שכינה.

כשבני ישראל נכנסים לארץ ישראל, בא יהושע ומעמיד לנגד עיניהם את האידיאל האלקי - להיות 'כנסת ישראל', להיות כלים ראויים להשראת שכינה. זה התפקיד וזה החזון, וכדי לזכות לכך צריך לשנו ולדעת את זה, "בזאת תדעון כי אל חי בקרבכם".

משמעות זו עולה גם מן הפסוקים בתהלים: "נִכְסְפָה וְגַם כָּלְתָה נַפְשִׁי לְחַצְרוֹת ה' לְבִי וּבְשָׁרֵי יְרֵנֵנוּ אֵל אֵל חַי: גַּם צַפּוּר מִצָּאָה בַּיַּת וְדָרוֹר קָן לָהּ"²³. כשם שהציפור משתוקקת לבית, כך להבדיל, ריבונו של עולם משתוקק לבית, וכך אומרים **חז"ל**²⁴: "ההוא צפורה איהו שכינתא, קן דילה דא בי מקדשא".

בדרך זו מבאר גם **המלבי"ם**²⁵ בפירושו לספר במדבר, בפסוקים המתארים את שכרו של פינחס על מעשה קנאותו, וכה דבריו:

"לכן אמור, מבטיח לו בשכרו שני דברים, אחד לו, 'אני נותן לו את בריתי שלום', והב' לו ולזרעו, 'ברית הכהונה'..."

והאמת, שברית שלום הלז מפורש במקום אחר: 'בריתי היתה אתו החיים והשלום' (מלאכי ב, ה), כי פינחס האריך ימים מאד, שנמצא בעת פלגש בגבעה... וכל שכן לדעת המדרשות שפינחס זה אליהו, והמות בא על ידי התנגדות היסודות ופירודם, והשלום הוא שלום כוחות הגויה והסכמתן זה עם זה, והקב"ה כרת עם כלל המציאות ברית השלום, כי כל המציאות מורכב מכוחות מתנגדים זה לזה והם מפורדים איש מאחיו, רק שכינת 'אל חי', שהוא נשמת המציאות וחיותו וקיומו, הוא המחבר כל כוחות המפורדות אשר בכלל הבריאה ועושה שלום ביניהם... ובהיות כל כוחות האדם בעולמו הקטן נכנעים תחת נפשו האלקית הוא דוגמת האלקות המשים שלום בעולמו הגדול, ועל זה אמר לו משה: אין שלום בעירך, ובאשר מסר נפשו במעשה זו וביטל כל כוחותיו לקנא קנאת ה', נעשה שלום בעירו הקטנה, רוצה לומר בגויתו, וזכה לברית החיים והשלום".

פינחס זכה לאריכות ימים ושנים, הוא היה אחד משני המרגלים שריגלו את יריחו, נמנה עם עובדי הירדן ונשא את ארון ברית ה'. כשכר על מעשיו זכה פינחס בברית של חיים ושלום, שמשמעותה חיבור אמיץ בין כוחות הגויה - הגוף והנשמה. המציאות מורכבת מכוחות נפרדים ומנוגדים, ופינחס זכה שתשרה עליו 'שכינת אל חי', המחברת את כל כוחות הבריאה ועושה שלום ביניהם.

²⁶ ברכות מט ע"א.

²⁷ רמב"ם הלכות ברכות ב, ג; טור ושולחן ערוך או"ח סימן קפז, ג.

²⁸ ברכות מח ע"ב.

²⁹ מלבי"ם יהושע ג, ט-יא.

³⁰ ראה במדבר רבה טו, טו.

³¹ גדרים לה ע"ב.

²² רבנו בחיי במדבר יד, כב.

²³ תהלים פד, ג-ד.

²⁴ זוהר רע"א מהימנא ח"ג רג ע"ב.

²⁵ מלבי"ם במדבר כה, יב.